

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep

0030 OSLO

Oslo, 23.06.2021
Deres ref.: 20/3680 -, Vår ref.: 21/3938
Saksbehandler: Trine Engh Vattø

Høringssvar - NOU 2021:4 Norge mot 2025

Statistisk sentralbyrå (SSB) viser til Finansdepartementets høringsbrev av 25. mars 2021 vedrørende NOU 2021:4 «Norge mot 2025 – Om grunnlaget for verdiskaping, produksjon, sysselsetting og velferd etter pandemien».

Utredningen er omfattende og dekker et bredt felt. Situasjonsbeskrivelsen, vurderingen og forslag til tiltak er godt faglig fundert. Høy grad av samsvar med Perspektivmeldingen 2021 og andre relaterte offentlige utredninger fra de siste årene, reflekterer i stor grad konsensus blant norske økonomer. Årstallet 2025 i utredningens tittel tilsier en sterkere vektlegging av de nærmeste årene enn det man forventer i en perspektivmelding. SSB mener at forslagene til utvalget bør følges opp og konkretiseres i etterarbeidet. SSB har kompetanse og modellverktøy til å bistå i planleggingen av ulike tiltak, og til å følge og komme med prognoser for den økonomiske utviklingen. Gode og aktuelle data er av avgjørende betydning. SSB har også høy kompetanse på de mer langsiktige utviklingstrekkene, samt når det gjelder å evaluere ulike tiltak i ettertid.

Vi har samlet mer detaljerte kommentarer og vurderinger under noen deloverskrifter, slik at det kommer tydelig fram hvilke deler av utredningen kommentarene tilhører.

Vedrørende den økonomiske utviklingen frem mot 2025 (kap. 3)

SSB antar at på kort sikt, når økonomien skal ut av pandemisituasjonen, vil det igjen oppstå behov for gode økonomiske indikatorer med høy aktualitet. For eksempel for å belyse ulike effekter som kan oppstå i næringslivet når de økonomiske tiltakspakkene fjernes.

Transaksjonsdata og andre alternative datakilder kan bidra, samt at det nye rammeverket for europeisk nærings- og økonomisk statistikk (EBS) vil gi hyppigere og mer utfyllende korttidsstatistikk for tjenestenæringene. Behovet for omsetningsindekser og produksjonsindekser for markedsrettede tjenester ble særlig tydelig under pandemien.

Vedrørende en balansert og bærekraftig økonomisk utvikling etter pandemien (kap. 5)

SSB mener at for noen problemstillinger skaper 2025-perspektivet forventninger om mer konkrete vurderinger enn det utredningen byr på.

Det kunne vært relevant med en analyse av ulike konkrete baner for uttaket fremover fra Statens pensjonsfond utland (SPU) etter pandemien. Retur til et uttak lik 3% av fondskapitalen innebærer at tilbakebetalingen av merbruken av oljepenger under pandemien skjer over en uendelig lang periode. Alternative baner for «tilbakebetaling» av «meruttaket» fra SPU i 2020-2021 ville illustrert noen avveininger mellom kortsiktige og langsiktige hensyn i finanspolitikken.

Utredningen peker videre på at utviklingen i norsk økonomi har vært svak etter 2008 frem til koronakrisen. Rådene for den økonomiske politikken mot 2025 bør bygge på en forståelse av årsakene til dette. I gjennomgangen av mulige årsaker i kap. 5.2, savnes forsøk på rangering etter viktighet og mulige implikasjoner for de nærmeste årene. Blant annet kunne utredningen diskutert nærmere årsakene til at realveksten i Norges disponible realinntekt totalt har vært høyere enn per capita i en periode der arbeidsinnvandring har gitt det største bidraget til befolkningsveksten.

Veksten i antall eldre som viktige brukere av helse- og omsorgstjenester er et utviklingstrekk som kan anslås med stor grad av sikkerhet. Det kunne derfor vært konkretisert hvordan de økte behovene bør dekkes realøkonomisk og statsfinansielt.

Det kan videre nevnes at kap. 5.8 begrenser omtalen av fallende avkastningsrater til renter og avkastningen på finanskapital, mens realavkastningsratene i norske markedsrettede fastlandsnæringer ikke kommenteres. Disse har økt siden begynnelsen av 1980-tallet, og snittet over de siste 10 årene er 11,7 % (se figur 4.13 i Økonomisk utsyn over 2020 fra SSB). Det mangler fortsatt gode analyser av årsakene til det økende og etter hvert store gapet mellom realrenter og realavkastning på realkapital.

Det er allerede nedsatt et nytt utvalg som skal ta for seg en helhetlig gjennomgang av skattesystemet, som foreslått av utvalget i kap 5.11. SSB bidrar gjerne med informasjonsgrunnlag i denne forbindelse.

Utvalget foreslår videre å avvikle tax-free ordningen, og SSB stiller seg bak argumentene for dette. Effekten av en slik endring vil avhenge av den mer spesifikke utformingen av regelverket. SSB har utviklet en modell, KONSUM-G, som inkluderer både registrert og uregistrert konsum (grensehandel og tax-free). Denne modellen er velegnet til å studere konsumeffekter og virkninger på proveny ved endringer i norske alkohol- og tobakksavgifter, men modellkonseptet kan også benyttes til å studere effekter av ulike reformer i tax-free systemet.

Arbeidsmarkedet (kap. 6)

SSB vil påpeke at det er en fordel om tiltak som utprøves for å øke arbeidsdeltakelsen kan utformes slik at de lar seg evaluere i ettertid, både med hensyn til data og for å metodisk kunne identifisere den kausale effekten av tiltaket.

Et mer produktivt og konkurransedyktig næringsliv (kap. 7)

Utvalgets omtale av den *kostnadsmessige konkurranseevnen*, handler i all hovedsak om betingelsene for stor og lønnsom produksjon i eksport- og importkonkurrerende næringer. Men mandatet tilsier at *landets konkurranseevne* bør være det sentrale. *Et lands konkurranseevne kan defineres som evnen til høy avlønning av arbeidskraft og andre innsatsfaktorer, samtidig som landet har balanse i utenriksøkonomien og full utnyttelse av arbeidskraft og andre ressurser.* Dermed blir det misvisende å si at konkurranseevnen for Norge som land svekkes dersom produktiviteten er høyere eller øker mer i andre land.

Vedrørende pandemien og det grønne skiftet (kap. 8)

Utvalget har flere anbefalinger knyttet til utformingen av miljø- og klimapolitikken. SSB støtter vurderingene og konklusjonene til utvalget på dette området. Utvalget trekker spesielt frem behovet for sterkere vekt på kostnadseffektivitet. Norge har i Paris-avtalen forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser med minst 50 prosent i forhold til 1990-nivå innen 2030. Kostnadseffektivitet er viktig for å minimere de samfunnsøkonomiske kostnadene knyttet til en slik reduksjon i utslippene. Samtidig kan det være grunn til å minne om at klimagassutslippene i Norge, til tross for gjentatte ambisiøse programerklæringer gjennom mange år, fortsatt er på omtrent samme nivå som de var i 1990.

Vedrørende digitalisering (kap. 9)

Utvalget understreker behovet for digitalisering og datadrevet innovasjon. Utvalget understreker blant annet at aktører som sitter med eierskap til data ikke nødvendigvis er de samme som kan skape verdi av de samme dataene. Utvalget understreker i tillegg at data ofte er av størst verdi når de kan kobles på tvers av ulike aktører, private og offentlige. SSB er enig i disse vurderingene, og mener tiltak som støtter en slik tilnærming vil styrke mulighetene for et solid og faktabasert kunnskapsgrunnlag om det norske samfunnet generelt og effektene av pandemien spesielt. Pandemien har vist verdien av å ha et godt kunnskapssystem som raskt kan oppskaleres og tilpasses konkrete behov som melder seg i en krise.

Utvalget understreker at Norge har mange fortrinn med offentlige registerdata av høy kvalitet som kan kobles med personnummer og organisasjonsnummer, og en privat og offentlig sektor som er ambisiøse i sine digitaliseringsagendaer. SSB støtter det videre arbeidet med tiltak for å bedre mulighetene for deling av data. SSBs ansvar for deling av data er formalisert i den nye statistikkloven, og SSB skal gjennom statistikk, forskning og analyse bidra til innsikt om samfunnsutviklingen, danne grunnlag for det offentlige ordskiftet og gi mulighet for informerte beslutninger. Datamaterialet som SSB samler inn utgjør en stor ressurs, og innenfor statistikklovens rammer skal SSB gi tilgang til data.

SSB har også et samarbeid med andre aktører som skal etablere ulike infrastrukturer for deling av data – for eksempel Helseanalyseplattformen (HAP) og kunnskapssektorens datafellesskap (KUDAF). Infrastrukturer for deling av data har noen fellestrekk som kan tilsi at offentlig sektor bør legge til rette for god utveksling av informasjon mellom plattformer, og utnyttelse av komponenter mellom løsningene for å sikre

kostnadseffektive løsninger for samfunnet. For at man skal kunne dele data på en god og effektiv måte, bør en ha struktur og oversikt over dataene (metadata, informasjonsforvaltning), gode datautforskere og gode analyserom.

Deling av data mellom ulike aktører krever investeringer i infrastruktur og systemer for sikker behandling av personopplysninger. Dette dreier seg om store investeringer, og det kan utnyttes stordriftsfordeler, ved at det gjøres mulig å koble data fra ulike kilder. For å lykkes er det viktig å koordinere investeringer og samarbeide om en felles digital infrastruktur.

SSB mener videre at god tilgang til data både vil støtte opp om statistikklovens intensjon om deling av data og produksjon av offisiell statistikk.

Utvalget har begrenset omtale av eksisterende datagrunnlag og rapporteringsløsninger. SSB viser til at pandemien har understreket behovet for mer data og høyere aktualitet innenfor kommunale tjenester og de helhetlige oversiktene på region-, kommune- og bydelsnivå som publiseres i og gjennom KOSTRA (Kommune-stat-rapporteringen).

Med vennlig hilsen

Geir Axelsen
administrerende direktør

Linda Nøstbakken
forskningsdirektør